

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 52 (156) • 18 września 2003 r. • © PI&M

nr egz. PI&M 3.20

Redakcja: Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny),
Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Lach (sekretarz Redakcji), Rafał Morawiec

Szwecja, Dania i Wielka Brytania a Unia Gospodarcza i Walutowa

Katarzyna Sochacka

O przyjęciu do Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) decyduje wypełnienie przez państwo przystępujące pięciu kryteriów konwergencji – dwóch fiskalnych (poziom deficytu budżetowego w roku poprzedzającym rok oceny nie powinien być większy niż 3% PKB oraz dług publiczny – nie większy niż 60% PKB), dwóch pieniężnych (poziom inflacji nie przekraczający więcej niż 1,5 punktu procentowego średniej z trzech państw UE o najniższej inflacji oraz poziom stóp procentowych nie wyższy o więcej niż 2 punkty procentowe od średniej stopy trzech państw UE o najniższej stopie inflacji) oraz warunku dwuletniego uczestnictwa w mechanizmie kursowym ERM II (*Exchange Rate Mechanism*). UGW uzupełnia Jednolity Rynek o wspólną politykę pieniężną prowadzoną przez Europejski Bank Centralny (EBC).

Szwecja, Dania oraz Wielka Brytania są jedynymi państwami Unii Europejskiej, które nie przyjęły wspólnej waluty – euro i pozostają poza UGW. Dania i Wielka Brytania korzystają z klauzuli „opt-out” i nie uczestniczą w integracji walutowej w UE, Szwecja natomiast, stale wydłuża proces wypełniania kryteriów konwergencji nie uczestnicząc w mechanizmie kursowym. Spośród walut wymienionych państw, tylko korona duńska należy do ERM II. Poza wspomnianym kryterium mechanizmu kursowego, wszystkie trzy państwa pozostające poza UGW spełniają kryteria konwergencji ustanowione w Traktacie o Unii Europejskiej. O pozostawaniu poza UGW decydują zatem głównie czynniki o charakterze politycznym oraz gospodarczym, jednak inne niż te, które zostały zawarte w kryteriach konwergencji.

W Szwecji głównym argumentem podnoszonym przez przeciwników przystąpienia tego państwa do UGW była konieczność ograniczenia autonomii polityki gospodarczej w związku z wprowadzeniem euro, która rodziła obawy o stabilność gospodarczą. Przekazanie instrumentu polityki pieniężnej EBC oraz obowiązek przestrzegania zasad określonych w Pakcie Stabilności i Wzrostu mogłyby wpłynąć na ograniczenie poziomu osłon socjalnych w przypadku nawet niewielkiej destabilizacji szwedzkiej gospodarki. Szwedzcy ekonomiści i politycy,

którzy sprzeciwiają się przyjęciu wspólnej waluty, widzą w tym zagrożenie dla podstaw szwedzkiego modelu „państwa dobrobytu”, a nawet dla samej demokracji, upatrując w przystąpieniu wszystkich państw członkowskich do UGW kroku w stronę utworzenia europejskiego państwa federalnego. Małe i średnie przedsiębiorstwa popierają przyjęcie euro, ale zdaniem ich przedstawicieli, pozostanie Szwecji poza UGW nie spowoduje spadku poziomu inwestycji, a konkurencyjność szwedzkich przedsiębiorstw nie zostanie istotnie ograniczona. Przyjęcie euro mogłoby okazać się natomiast zagrożeniem dla poziomu cen w Szwecji, presja inflacyjna jest istotnym problemem w przypadku braku zintegrowanej polityki gospodarczej (szczególnie polityki fiskalnej) i unii politycznej.

Referendum w sprawie przyjęcia wspólnej waluty, przeprowadzone w Szwecji w dniu 14 września 2003 r., zdecydowało o utrzymaniu szwedzkiej korony. Najczęściej wykorzystywanym argumentem w kampanii na rzecz przyjęcia euro była teza o możliwej marginalizacji gospodarczej i politycznej kraju w przypadku nie przystąpienia do UGW. Nie przekonał on jednak społeczeństwa. Ponad 56% głosujących sprzeciwiło się przyjęciu euro, jedynie 2% wstrzymało się od głosu, a frekwencja, tradycyjnie wysoka, wyniosła około 81%. Szwecja nadal będzie prowadzić samodzielną politykę pieniężną.

W Danii, poza obawami o utrzymanie poziomu świadczeń socjalnych, bardzo wyraźnie podkreśla się potencjalną destabilizację rynku pracy po przystąpieniu do UGW. Dużo wyższa średnia stopa bezrobocia w państwach należących do UGW niż w Danii, rodzi obawy o utratę elastyczności duńskiego rynku pracy, usztywnienie płac oraz obniżenie wydajności, a co za tym idzie spadek konkurencyjności na rynku światowym. Zbyt mało elastyczny rynek w połączeniu z rygorystycznymi warunkami Paktu Stabilności i Wzrostu może obniżyć tempo wzrostu gospodarczego. Zdaniem wielu duńskich ekspertów, zanim Dania przystąpi do UGW, niezbędne jest dla bardziej efektywnego funkcjonowania Jednolitego Rynku przeprowadzenie reform strukturalnych. W referendum w sprawie przyjęcia wspólnej waluty, które odbyło się w Danii w 2000 r., większość społeczeństwa – ponad 53% – opowiedziała się za pozostaniem poza UGW. Duńczycy od dawna sprzeciwiają się procesowi pogłębiania integracji europejskiej.

W Wielkiej Brytanii, decyzja o tymczasowym pozostawaniu poza obszarem euro ma charakter polityczny. Rząd brytyjski rozszerzył kryteria gospodarcze, których spełnienie ma być warunkiem decydującym o ewentualnym przystąpieniu w przyszłości do UGW. Pięć tzw. testów gospodarczych kanclerza skarbu Gordona Browna sformułowano w postaci następujących pytań:

- Czy cykle koniunkturalne i struktury gospodarcze Wielkiej Brytanii i państw UGW są na tyle zsynchronizowane i kompatybilne, aby gospodarka brytyjska oraz pozostałych członków UGW mogły funkcjonować bez zakłóceń, przy ujednoczonych stopach procentowych?
- Czy rynek UGW i gospodarka brytyjska charakteryzują się wystarczającą elastycznością, aby sprostać ewentualnym wpływom destabilizacyjnym?
- Czy przystąpienie do UGW stworzy lepsze warunki do podejmowania długookresowych decyzji dotyczących inwestowania w Wielkiej Brytanii?
- Jaki skutek będzie miało przystąpienie Wielkiej Brytanii do UGW dla pozycji konkurencyjnej brytyjskiego sektora usług finansowych?
- Czy przystąpienie do UGW przyczyni się do szybszego wzrostu gospodarczego, stabilizacji oraz zwiększenia stałego zatrudnienia w Wielkiej Brytanii?¹

W ocenie brytyjskiego rządu, w czerwcu 2003 r. gospodarka tego kraju nie spełniała czterech z pięciu powyższych testów – kryterium elastyczności, inwestycji, usług finansowych oraz rynku pracy. W ten sposób podjęcie decyzji o przyjęciu

¹ <http://www.hm-treasury.gov.uk>.

wspólnej waluty zostało na razie odsunięte. W celu zapewnienia trwałej i zrównoważonej konwergencji gospodarek Wielkiej Brytanii i państw UGW rząd brytyjski zapowiada wprowadzenie daleko idących reform, głównie w zakresie polityki pieniężnej. Pomimo deklaracji ponownego przeprowadzenia wyżej wymienionych testów w marcu 2004 r., mało prawdopodobny wydaje się powrót do dyskusji o referendum w sprawie przyjęcia euro przed najbliższymi wyborami parlamentarnymi, przewidywanymi najpóźniej na czerwiec 2006 r. Wbrew dotychczasowym sondażom, prognozuje się dzisiaj zwycięstwo konserwatystów, zasadniczo przeciwnych wprowadzeniu euro, chociaż o spadku poparcia dla labourzystów decydują nie tyle względy gospodarcze, ile polityczne.

Ważnym powodem pozostawania poza UGW, który łączy Szwecję, Danię i Wielką Brytanię, jest obawa przed utratą tożsamości narodowej. Najwyraźniej argument ten pojawia się w Wielkiej Brytanii, gdzie funt szterling uznawany jest w sposób szczególny za jeden z najważniejszych symboli brytyjskiej tożsamości narodowej. Także w Szwecji podnoszony jest argument utraty niezależności przez Riksbank, który jest najstarszym bankiem centralnym na świecie.

Na brak poparcia dla przyjęcia wspólnej waluty w państwach pozostających poza UGW najsilniej wpływa fakt dłuższego pozostawania gospodarki europejskiej, jak również światowej w spadkowej fazie cyklu koniunkturalnego. Recesja gospodarcza sprawiła, iż szczególnie państwa UGW wykazują bardzo niski lub nawet ujemny wzrost gospodarczy. Niektóre z państw nie wykorzystały okresu wysokiego wzrostu gospodarczego i nie uporały się z trudnościami finansów publicznych. Już w 2002 r. Francja i Niemcy, największe gospodarki UGW, nie dotrzymały warunków narzuconych przez Pakt Stabilności i Wzrostu, który przewiduje sankcje za przekroczenie trzyprocentowego limitu deficytu budżetowego w stosunku do PKB. Prognozy wskazują, że zarówno Francja, jak i Niemcy nie dotrzymają warunków Paktu także w 2003 r.; poziom deficytu budżetowego we Francji zbliża się do 4%. Zbyt wysoki deficyt budżetowy wynika z braku trwałego, wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego. Ważnym elementem współdecydującym o ostatecznym powodzeniu integracji walutowej jest zdolność państw w niej uczestniczących do utrzymania zrównoważonego poziomu finansów publicznych w długim okresie. Cel ten powinny konsekwentnie realizować wszystkie państwa, nie tylko te, które mają trudności z utrzymaniem wymaganego poziomu deficytu budżetowego. To głównie kłopoty najsilniejszych do tej pory gospodarek UGW z dotrzymaniem kryteriów konwergencji powodują silny sprzeciw wobec przyjęcia wspólnej waluty w Szwecji, Danii i Wielkiej Brytanii. Nie bez znaczenia dla tych państw są wahania stóp procentowych w UGW. Wbrew prognozom, po pięciu latach funkcjonowania wspólnej waluty, szybka konwergencja uczestniczących w niej gospodarek do tej pory nie nastąpiła. Świadczy o tym także zróżnicowana stopa inflacji oraz poziom wzrostu gospodarczego.

Potencjalna destabilizacja systemów opieki społecznej, tak ważnych dla polityki wewnętrznej w Szwecji i w Danii, wynikająca z konieczności długookresowego zbliżania polityki fiskalnej, przyczynia się do tego, że państwa te wciąż pozostają poza UGW. Dość ważne są również koszty samej operacji wprowadzenia euro. A dodatkowo w państwach tych bardziej aktywne niż w pozostałych państwach UE są organizacje przeciwników nie tylko wprowadzenia euro, ale również członkostwa w UE.

Waluty mniejszych państw, mające ograniczone znaczenie i wpływ na międzynarodowy rynek walutowy są zwykle mniej podatne na ryzyko kursowe, stąd pozostawanie przy własnej walucie sprawia, że skutki recesji gospodarczej są w tych państwach odczuwane mniej dotkliwie. Z pewnością zagadnienie integracji walutowej w tych państwach będzie ponownie analizowane z chwilą wystąpienia wzrostu gospodarczego w Europie. Można tego oczekiwać dopiero w średnio- lub długookresowej perspektywie.

OGŁOSZENIA

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM)
Wojskowe Biuro Badań Historycznych
Centralna Biblioteka Wojskowa

zapraszają na promocję książki

Sławomira Dębskiego
Między Berlinem a Moskwą.
Stosunki niemiecko-sowieckie 1939–1941

25 września 2003 r. (czwartek) o godzinie 13⁰⁰
w Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie
ul. Ostrobramska 109

P R O G R A M

Powitanie gości

plk dr Andrzej Wesółowski
Dyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej

*Słowo od Wydawcy**Prezentacja książki*

plk rez. dr hab. Krzysztof Komorowski
Dyrektor Wojskowego Biura Badań Historycznych

prof. dr hab. Paweł Wieczorkiewicz
Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego

*Wystąpienie Autora**Dyskusja**Lampka wina*

Prezentacja publikacji PISM– ceny specjalne

Biuro Informacji Publicznej PISM, tel. (0-22) 556 80 09